

14. You, Yun & Nussey, Charlotte 2022, 'The recurrence of 'ignorance is women's virtual': 'Left over women' and constructing 'ideal' levels of female education in China', *Gender and Education*, (8).
15. Yan, Chen 2017, 'Chongpo daxue "nv jin" di yi ren (The first person to break the "women's ban" in universities)', *Wenshi jinghua*, 62-64.
16. *Women: Greater Beneficiaries of China's Educational Development* 2019, Hunan Daily New Media. Available from : <https://www.baidu.com/link?url=E2gmOYaiiVrZOdhWuNmhLtFhCe5XDsyVbis2hcPb8XWYkRABG3TLN3cEdnSQoh_pqrUQa0B2ho5h33Av8YLMFqoAZ4KIFYGxp1q3RDVyxcr8d9LaGOWuP4ny37m6Ma&wd=&eqid=d4dd42660003a3a0000003642923f2>. [12 October 2023].
17. *The Difficulties and Capabilities of Centenary Girls' Schools* 2022, EDU INSIGHT. Available from : <https://www.baidu.com/link?url=NH0VtwkOJ3kN1UzGP8HdBpRxpj22JI4Y5RLO6TSCIBBCIvRcQ19UOk0QbgsZR87iZOx5lBrtIpiH7_tU5kR9a__&wd=&eqid=e954648b000e6766000000036429339a>. [20 October 2023].

DOI 10.33930/ed.2019.5007.49(4-6)-4

УДК 130.123.3:111.852](706)

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ ТА ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ДУХОВНИМ ЖИТТЯМ СУСПІЛЬСТВА ТА ОСОБИСТОСТІ

*HISTORICAL DEVELOPMENT OF ARTISTIC CREATIVITY AND ITS
RELATIONSHIP WITH SPIRITUAL LIFE OF SOCIETY AND PERSONALITY*

**Р. М. Богачев
Г. М. Костроміна
Т. П. Руденко**

Актуальність теми дослідження. Творча діяльність завжди спрямована на створення нових матеріальних та духовних цінностей. Цінності, які створюються в процесі художньої творчості мають вічний характер. Художня творчість відображає свободу людського духу в його істині, красі. Це неповторна, унікальна діяльність, яка доповнює надбання минулого, привносить нове та збагачує загальну культуру людства. У художній творчості відбувається самовираження і самореалізація особистості, розкривається її духовний зміст.

Художня творчість розширює світогляд, твори мистецтва сприяють пізнанню та освоєнню дійсності, формуванню естетичних цінностей, а цінності є необхідними для гармонійного

Urgency of the research. Creative activity is always aimed at creating new material and spiritual values. Values that are created in the process of artistic creation are eternal. Artistic creativity reflects the freedom of the human spirit in its truth and beauty. This is a unique, unique activity that complements the heritage of the past, brings new things and enriches the general culture of mankind. In artistic creativity, self-expression and self-realization of the individual takes place, its spiritual meaning is revealed.

Artistic creativity expands the worldview, works of art contribute to the knowledge and development of reality, the formation of aesthetic values, and values are necessary for the harmonious development of the personality.

розвитку особистості.

Постановка проблеми. Проблема художньої творчості завжди була у центрі уваги філософів, митців, представників естетичної думки. Розвиток художньої творчості має тривалу історію, тому теоретичне обґрунтування та осмислення основних естетичних категорій відбувалося через еволюцію художнього процесу. Дослідженням художньої творчості присвячено багато наукових робіт, але деякі розглянуті поняття потребують перегляду та уточнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість досліджується у працях Д. Алфімова, І. Волощук, Б. Новікова, В. Моляки, В. Шинкарука та інших науковців. Творчі здібності, творча уява, творче мислення, особливості художнього освоєння дійсності розглянуто у працях Н. Ашаренкової, Н. Барвіної, О. Босенка, І. Волкової, А. Канарського, С. Крамської, Л. Левчук, В. Моляки, С. Садовенко, М. Поповича тощо. Художня цінність мистецтва розглядається у працях Д. Кучерюка, В. Панченко, О. Оніщенко.

Психологію творчості, особливості художньої діяльності вивчали як вітчизняні так і зарубіжні науковці: І. Бех, Н. Гавриш, Г. Костюк, С. Максименко, Д. Ніколенко, В. Роменець, Т. Рібо, К. Тейлор.

Дане дослідження потребувало звернутися до праць філософів минулого Платона, Аристотеля, Ф. Бекона, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта, Ф. Шеллінга, Ф. Шіллера, Г. Гегеля, західноєвропейських науковців XIX-XX століття: А. Бергсона, А. Шопенгауера, К. Юнга, Е. Гуссерля, М. Гайдеггера, Г. Спенсера та праць українських дослідників В. Андрущенко, Л. Губерського, А. Канарського, М. Михальченка, М. Поповича.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у розгляді історичного розвитку художньої творчості та визначенні особливостей, механізмів її функціонування, взаємодії матеріального та духовного на різних етапах її становлення. Для цього необхідно розглянути філософську та естетичну думку минулого: проаналізувати філософські пошуки мисли-

Target setting. The problem of artistic creativity has always been in the center of attention of philosophers, artists, representatives of aesthetic thought. The development of artistic creativity has a long history, so the theoretical justification and understanding of the main aesthetic categories took place through the evolution of the artistic process. Many scientific works are devoted to the study of artistic creativity, but some of the considered concepts need revision and clarification.

Actual scientific researches and issues analysis. Creativity is explored in the works of D. Alfimov, I. Voloshchuk, B. Novikov, V. Molyaka, V. Shinkaruk and other scientists. Creative abilities, creative imagination, creative thinking, features of artistic mastering of reality are considered in the works of N. Asharenkova, N. Barvina, O. Bosenko, I. Volkova, A. Kanarsky, S. Kramska, L. Levchuk, V. Molyaka, S. Sadovenko, M. Popovycha, etc. The artistic value of art is considered in the works of D. Kucheryuk, V. Panchenko, and O. Onishchenko.

The psychology of creativity and the peculiarities of artistic activity were studied by both domestic and foreign scientists: I. Bech, N. Gavrish, G. Kostyuk, S. Maksimenko, D. Nikolenko, V. Romanets, T. Ribault, K. Taylor.

This research needed to turn to the works of philosophers of the past Plato, Aristotle, F. Bacon, J.-Zh. Rousseau, I. Kant, F. Schelling, F. Schiller, G. Hegel, Western European scientists of the 19th and 20th centuries: A. Bergson, A. Schopenhauer, K. Jung, E. Husserl, M. Heidegger, G. Spencer and works Ukrainian researchers V. Andrushchenko, L. Guberskyi, A. Kanarskyi, M. Mikhalchenko, M. Popovych.

The research objective. The purpose of the research is to consider the historical development of artistic creativity and to determine its features, mechanisms of its functioning, the interaction of the material and the spiritual at various stages of its formation. For this, it is necessary to consider the philosophical and aesthetic thought of the past: to analyze the philosophical searches of the thinkers of

телів античності, естетичні погляди філософів доби Середньовіччя, Відродження, Нового часу, концепції німецької класичної філософії, некласичну філософію – ірраціональні підходи до художньої творчості та сучасне осмислення естетичних поглядів, сутності естетичних почуттів. Також необхідно розглянути як художня творчість взаємопов'язана з духовним життям суспільства та особистості.

Виклад основного матеріалу. На ранніх етапах розвитку людства вже з'являються художні форми, які є невід'ємною складовою культури. Відображення в міфотворчості різних видів діяльності людини розкривало характер відношень між людьми, підкреслювало їх творчий початок. Античність визначила проблематику художньої творчості. Піфагор розробляє вчення про еврирмію – співзвуччя в поезії і музиці та визначає здібність людини долучатися до гармонії і ритмів космосу. Сократ підкреслював здібність художника передавати стани людської душі, вважав, що мистецтво, зокрема, скульптура передає подібність образів живих людей. Світ ідей Платона – це спроба філософа пов'язати природу художніх форм зі світом людського буття.

Термін художня творчість починає вживатися у середньовіччі. У Західній Європі поступово посилюється увага художньої творчості до реального світу. Естетична свідомість середньовіччя не виключала будь яке самовираження, якщо воно походить від душі. Вважалося, що воно не порушує релігійні догмати. Тому, такий погляд був притаманний багатьом художникам, скульпторам, архітекторам цієї доби.

Художня уява Відродження поєднала речі, які не поєднуються: з одного боку підноситься чуттєве, а з іншого втілюється духовне; обожнюється людське та до рівня людського спускається божественне. Віра в безмежні можливості людини. Ця епоха переосмислила культуру античності і середньовіччя, накопичила багатий художній матеріал та втілила свої критерії краси і досконалості, що створило передумови розмежування

antiquity, the aesthetic views of the philosophers of the Middle Ages, the Renaissance, and the New Age, the concepts of German classical philosophy, non-classical philosophy - irrational approaches to artistic creativity and the modern understanding of aesthetic views, the essence of aesthetic feelings. It is also necessary to consider how artistic creativity is interconnected with the spiritual life of society and the individual.

The statement of basic materials. At the early stages of human development, artistic forms that are an integral part of culture already appear. The reflection in myth-making of various types of human activity revealed the nature of relations between people, emphasized their creative beginning. Antiquity defined the problems of artistic creativity. Pythagoras develops the doctrine of eurythmy - consonance in poetry and music and defines the human ability to join the harmony and rhythms of the cosmos. Socrates emphasized the artist's ability to convey the states of the human soul, believed that art, in particular, sculpture conveys the similarity of the images of living people. Plato's world of ideas is the philosopher's attempt to connect the nature of artistic forms with the world of human existence.

The term artistic creativity begins to be used in the Middle Ages. In Western Europe, the attention of artistic creativity to the real world is gradually increasing. The aesthetic consciousness of the Middle Ages did not exclude any self-expression, if it comes from the soul. It was believed that it does not violate religious tenets. Therefore, this view was characteristic of many artists, sculptors, architects of this era.

The artistic imagination of the Renaissance combined things that do not combine: on the one hand, the sensual is exalted, and on the other, the spiritual is embodied; the human is deified and the divine descends to the human level. Belief in the limitless possibilities of man. This era rethought the culture of antiquity and the Middle Ages, accumulated rich artistic material and embodied its criteria of beauty and perfection, which created the prerequisites for distinguishing the principles of pleasure and moral benefit, sensuality and reason, and determined the

принципів задоволення і моральної користі, чуттєвості та розуму та визначила рух естетичної думки епохи Нового часу.

Для свідомості Нового часу притаманна щира віра в безмежні можливості розуму, сили самої людини. XVII-XVIII століття є часом співіснування протилежних уявлень про природу людини, мистецтва та світобудови. Ця доба характеризується теоретичним осмисленням мистецтва, формуються нові поняття та категорії.

Естетичні погляди представників німецької класичної філософії представлені теоретичними концепціями І. Канта, Г. Гегеля, Ф. Шіллера, Ф. Шеллінга. Мистецтво у І. Канта є сферою незацікавленого, безкорисного духу, "доцільність без цілі". Ф. Шеллінг підкреслює, що робота художника завжди є унікальною. Художня творчість у Г. Гегеля розглядається як взаємодія матеріального і духовного, а їх співвідношення призводить до превалювання духовного – до максимального розвитку рефлексії.

Художня творчість у некласичній філософії є багатогранною та різноманітною. Звільнення від вольової залежності, за А. Шопенгауером, дозволяє людині не тільки пізнавати світ, але й позбавляє її від страждань. Мистецтво стає нагородою генію за його самотність і страждання. Їх подоланням відбувається в художній творчості завдяки бажаній свободі, яку реалізує художник. Ідея зближення мистецтва і гри постає у центрі філософії позитивізму, зокрема у О. Конта, Г. Спенсера.

У ХХ столітті набувають поширення ідеї інтуїтивізму, психоаналізу, екзистенціалізму, герменевтики, аналітичної психології. К. Юнг розробляє типологію творчого процесу, наголошує на незалежності та автономності художника у культурному середовищі. А. Бергсон наголошує на інтуїції як основній рушійній силі художньої творчості. К. Леві Строс, М. Фуко, Р. Якобсон проголошують текст головним об'єктом дослідження, а в якості тексту постає культура, мистецтво, мова, наука, релігія, міфологія.

movement of aesthetic thought of the New Age.

Sincere belief in the limitless possibilities of the mind, the strength of the person himself is inherent in the consciousness of the New Age. The 17th-18th centuries are a time of coexistence of opposite ideas about the nature of man, art and the world. This age is characterized by a theoretical understanding of art, new concepts and categories are formed.

The aesthetic views of representatives of German classical philosophy are represented by the theoretical concepts of I. Kant, H. Hegel, F. Schiller, and F. Schelling. Art in I. Kant is the sphere of a disinterested, useless spirit, "expediency without a goal". F. Schelling emphasizes that an artist's work is always unique. Artistic creativity in H. Hegel is considered as an interaction of the material and the spiritual, and their relationship leads to the predominance of the spiritual - to the maximum development of reflection.

Artistic creativity in non-classical philosophy is multifaceted and diverse. Freedom from voluntary dependence, according to A. Schopenhauer, allows a person not only to learn about the world, but also relieves him of suffering. Art becomes the reward of the genius for his loneliness and suffering. Their overcoming takes place in artistic creativity thanks to the desired freedom realized by the artist. The idea of convergence of art and play appears in the center of the philosophy of positivism, in particular in O. Comte, H. Spencer.

In the 20th century, the ideas of intuitionism, psychoanalysis, existentialism, hermeneutics, and analytical psychology spread. K. Jung develops a typology of the creative process, emphasizes the independence and autonomy of the artist in the cultural environment. A. Bergson emphasizes intuition as the main driving force of artistic creativity. K. Levi Strauss, M. Foucault, and R. Jacobson declare the text to be the main object of research, and culture, art, language, science, religion, and mythology appear as the text.

The artistic creativity of each era is presented in various forms. The aesthetic consciousness of each historical period was

Художня творчість кожної епохи представлена різноманітними формами. Естетична свідомість кожного історичного періоду формувалася під впливом творчих практик всіх видів мистецтва. У творчості кожен митець виразно розкриває свої вподобання, світогляд. Як зазначає Н. Барвіна, відбувається безкорисне ставлення митця до об'єкту пізнання, "творче сприйняття світу та перетворення його за законами краси" [1, с. 44].

В. Моляко підкреслює, що призначення талановитої особистості обумовлене "рівнем свідомості, сферою духовних та матеріальних потреб", на творчість впливає її "система ціннісних орієнтацій" [8]. Сприймаючи твори мистецтва, людина розвиває у собі психічні процеси, які проявляються у художньому акті співтворчості. С. Шандрук підкреслює, що творчість є "найвища форма активності свідомості особистості, котра уможливує створення якісно нових, оригінальних, неповторних, культурних соціально значимих матеріальних та духовних цінностей" [10, с. 89].

Розвиток художньої творчості відбувається в загальному потоці історії, творча діяльність взаємопов'язана з духовним життям суспільства та особистості. Особистість реалізує свій задум, втілює мрії у творах мистецтва. Творча особистість приймає, безпосередньо, участь у становленні духовної культури суспільства, вона вивчає минуле і здатна спроектувати майбутнє.

Висновки. Уперше розуміння творчості було закладено Платоном, у добу античності виникає концепція упорядкованого космосу, утверджується гармонія, краса, наслідування природи. Творчість у християнському богослов'ї постає як ідея божественного творіння світу. Художня творчість привертає увагу філософів Відродження, Нового часу, до неї звертаються представники німецької класичної філософії та ірраціональних філософських напрямків. Теоретичне оформлення проблеми художньої творчості в естетичній науці припадає на кінець XIX початок XX століття. Сучасний

formed under the influence of creative practices of all types of art. In his work, each artist clearly reveals his preferences, worldview. As N. Barvina notes, there is a useless attitude of the artist to the object of knowledge, "creative perception of the world and its transformation according to the laws of beauty" [1, p. 44].

V. Molyako emphasizes that the appointment of a talented individual is determined by the "level of consciousness, the sphere of spiritual and material needs", creativity is influenced by her "system of value orientations" [8]. Perceiving works of art, a person develops mental processes in himself, which are manifested in the artistic act of co-creation. S. Shandruk emphasizes that creativity is "the highest form of activity of the individual's consciousness, which enables the creation of qualitatively new, original, unique, cultural, socially significant material and spiritual values" [10, p. 89].

The development of artistic creativity takes place in the general flow of history, creative activity is interconnected with the spiritual life of society and the individual. Personality realizes his plan, embodies dreams in works of art. A creative personality directly participates in the formation of the spiritual culture of society, it studies the past and is able to project the future.

Conclusions. For the first time, the understanding of creativity was laid by Plato, in the days of antiquity, the concept of an ordered cosmos arose, harmony, beauty, and imitation of nature were established. Creativity in Christian theology appears as the idea of divine creation of the world. Artistic creativity attracts the attention of philosophers of the Renaissance and the New Age, representatives of German classical philosophy and irrational philosophical trends turn to it. The theoretical formulation of the problem of artistic creativity in aesthetic science dates back to the end of the 19th and the beginning of the 20th century. Modern philosophical

філософський дискурс також цікавлять проблеми художньої творчості.

Художня творчість є відображенням окремої обдарованої особистості, її цінностей, які передаються людині, транслюються наступним поколінням у вигляді художньо-образної мови мистецтва.

Художня творчість збагачує духовний світ як окремої особистості так і духовну культуру людства.

Ключові слова: художня творчість, естетичні погляди, мистецтво, художнє сприйняття, творча уява, художній твір, художня цінність мистецтва, творча діяльність, духовна культура, суспільство, особистість.

discourse is also interested in the problems of artistic creativity.

Artistic creativity is a reflection of an individual gifted personality, its values, which are transmitted to a person, are broadcast to the next generation in the form of artistic and figurative language of art.

Artistic creativity enriches the spiritual world of both an individual and the spiritual culture of humanity.

Key words: artistic creativity, aesthetic views, art, artistic perception, creative imagination, artistic work, artistic value of art, creative activity, spiritual culture, society, personality.

Актуальність теми дослідження. Творча діяльність завжди спрямована на створення нових матеріальних та духовних цінностей. Цінності, які створюються в процесі художньої творчості мають вічний характер. Художня творчість відображає свободу людського духу в його істині, красі. Це неповторна, унікальна діяльність, яка доповнює надбання минулого, привносить нове та збагачує загальну культуру людства. У художній творчості відбувається самовираження і самореалізація особистості, розкривається її духовний зміст.

У творчості людина реалізує особисту свободу, розвиває естетичний смак, творчу уяву, вміння мислити асоціативно, поєднувати різні види діяльності та отримувати задоволення від життя, вибудовує гармонійні стосунки зі світом. Художня творчість розширює світогляд, твори мистецтва сприяють пізнанню та освоєнню дійсності, формуванню естетичних цінностей, а цінності є необхідними для гармонійного розвитку особистості.

Постановка проблеми. Проблема художньої творчості завжди була у центрі уваги філософів, митців, представників естетичної думки. Розвиток художньої творчості має тривалу історію, тому теоретичне обґрунтування та осмислення основних естетичних категорій відбувалося через еволюцію художнього процесу. Дослідженням художньої творчості присвячено багато наукових робіт, але деякі розглянуті поняття потребують перегляду та уточнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість досліджується у працях Д. Алфімова, І. Волощук, Б. Новікова, В. Моляки, В. Шинкарука та інших науковців. Творчі здібності, творча уява, творче мислення, особливості художнього освоєння дійсності розглянуто у працях Н. Ашаренкової, Н. Барвіної, О. Босенка, І. Волкової, А. Канарського, С. Крамської, Л. Левчук, В. Моляки, С. Садовенко, М. Поповича тощо. Художня цінність мистецтва розглядається у працях Д. Кучерюка, В. Панченко, О. Оніщенко. Сутність естетичних почуттів досліджували О. Босенко, Д. Говорун. Осмисленню естетичних поглядів присвячені праці Л. Левчук, В. Панченко.

Психологію творчості, особливості художньої діяльності вивчали як вітчизняні так і зарубіжні науковці: І. Бех, Н. Гавриш, Г. Костюк, С. Максименко, Д. Ніколенко, В. Роменець, Т. Рібо, К. Тейлор.

Дане дослідження потребувало звернутися до праць філософів минулого

Платона, Аристотеля, Ф. Бекона, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта, Ф. Шеллінга, Ф. Шиллера, Г. Гегеля, західноєвропейських науковців XIX-XX століття: А. Бергсона, А. Шопенгауера, К. Юнга, Е. Гуссерля, М. Гайдеггера, Г. Спенсера та праць українських дослідників В. Андрущенка, Л. Губерського, А. Канарського, М. Михальченка, М. Поповича.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у розгляді історичного розвитку художньої творчості та визначенні особливостей, механізмів її функціонування, взаємодії матеріального та духовного на різних етапах її становлення. Для цього необхідно розглянути філософську та естетичну думку минулого: проаналізувати філософські пошуки мислителів античності, естетичні погляди філософів доби Середньовіччя, Відродження, Нового часу, концепції німецької класичної філософії, некласичну філософію – ірраціональні підходи до художньої творчості та сучасне осмислення естетичних поглядів, сутності естетичних почуттів. Також необхідно розглянути як художня творчість взаємопов'язана з духовним життям суспільства та особистості.

Виклад основного матеріалу. На ранніх етапах розвитку людства вже з'являються художні форми, які є невід'ємною складовою культури. Відображення в міфотворчості різних видів діяльності людини розкривало характер відношень між людьми, підкреслювало їх творчий початок. Так, Орфей силою мистецтва намагається подолати межі людських можливостей – повернути із царства мертвих Еврідіку. Аполлон вражає світ своїми художніми здібностями, Гефест винаходами, створенням речей для богів та героїв, а культ Діоніса у формі комедії і трагедії визначив людську самодіяльність, де людина була, навіть, поставлена вище за богів. Людина античного поліса почувала себе у безпеці, її права, справедливості суспільних відносин були захищені, звідси, розвиваються такі форми творчості, які вирізняються взаємопроникненням об'єктивного і суб'єктивного, ліричного і епічного. У період розквіту античного полісу відсутнє розмежування між індивідуальними прагненнями людини та суспільними цілями, а естетична свідомість класичної античності не поділялася на масову та елітарну.

Античність визначила проблематику художньої творчості. Піфагор розробляє вчення про евритмію – співзвуччя в поезії і музиці та визначає здібність людини долучатися до гармонії і ритмів космосу. Сократ підкреслював здібність художника передавати стани людської душі, вважав, що мистецтво, зокрема, скульптура передає подібність образів живих людей. Естетичні роздуми ранньої античності ставили питання щодо співвідношення мистецтва і дійсності, як першообраз відповідає його зображенню в художній формі. Світ ідей Платона – це спроба філософа пов'язати природу художніх форм зі світом людського буття. Філософ підкреслює виховний вплив мистецтва на людину. Аристотель підкреслює важливе значення праці для формування таланту особистості. Призначення мистецтва полягає в передачі внутрішнього змісту речей, головним є не підробка їх видимості, а дійсне відтворення життя. Роздуми про співвідношення виразних властивостей дійсності і мистецтва знайшли своє втілення в його теорії мімезису. Перетворення дійсності, на думку Аристотеля, повинно відбуватися у напрямку більш яскравого її опису, здійсненого фантазією художника, а спілкування з мистецтвом здатне надавати людині відчуття душевного просвітлення. Чуттєве зображення дійсності у творах мистецтва облагороджується духовністю ідеї, що її пронизує.

Термін художня творчість починає вживатися у середньовіччі. Візантійська естетика відмічала строгу канонічність, як в ієрархії кольорів, так і

в прийомах зображення. У Західній Європі поступово посилюється увага художньої творчості до реального світу. Стає зрозумілим, чому багато митців залишили Візантію та змогли реалізувати себе в Західній Європі, де не так відчувався гніт жорстких канонів. Естетична свідомість середньовіччя не виключала будь яке самовираження, якщо воно походить від душі. Вважалося, що воно не порушує релігійні догмати. Тому, такий погляд був притаманний багатьом художникам, скульпторам, архітекторам цієї доби.

Художня уява Відродження поєднала речі, які не поєднуються: з одного боку підноситься чуттєве, а з іншого втілюється духовне; обожається людське та до рівня людського спускається божественне. Ренесанс подарував життя таким зразкам і формам творчості, які продемонстрували можливість поєднання ідеально-уявного та реалістичного. Художня практика епохи Відродження, яка включала три періоди, дозволяє розглянути закономірності розвитку художньої творчості та визначити її основні механізми. Майстер Мікеланджело Буонарроті в прагненні досягнути абсолютну гармонію навмисно порушує природні пропорції в зображенні людського тіла. А Леонардо да Вінчі велику увагу приділяє законам перспективи, числовій симетрії, пропорції. Віра в безмежні можливості людини призвела до переконання про існування деяких абсолютних правил для створення ідеальних мистецьких творів. Ця епоха переосмислила культуру античності і середньовіччя, накопичила багатий художній матеріал та втілила свої критерії краси і досконалості, що створило передумови розмежування принципів задоволення і моральної користі, чуттєвості та розуму та визначила рух естетичної думки епохи Нового часу.

Для свідомості Нового часу притаманна щира віра в безмежні можливості розуму, сили самої людини. XVII-XVIII століття є часом співіснування протилежних уявлень про природу людини, мистецтва та світобудови. Посилюється інтерес до унікальності індивідуального досвіду, внутрішнього світу особистості, особливостей формування художніх установок. Ця доба характеризується теоретичним осмисленням мистецтва, формуються нові поняття та категорії.

Естетичні погляди представників німецької класичної філософії представлені теоретичними концепціями І. Канта, Г. Гегеля, Ф. Шиллера, Ф. Шеллінга. Діяльність уяви, вважає Кант, втілюється у мистецтві. Мистецтво має в собі можливості багатої асоціативності, воно пробуджує уяву та надсилає нові імпульси грі наших внутрішніх сил. Через художнє сприйняття, шляхом заглиблення у світ художньої сотворчості людина здатна виправити недосконалість своєї сутності. Геній за Кантом, має вроджену розвинену уяву, він підкреслює, що не всі мають таку здібність і вона не обмежується ніякими апріорно заданими правилами. Сам митець обумовлює оригінальність та новизну власних творів. Мистецтво у філософа є сферою незацікавленого, безкорисного духу, “доцільність без цілі”, не замінною формою людської діяльності, ціль якої визначається переведенням ідей розуму у сферу чуттєвого споглядання.

Ф. Шеллінг розглядає мистецтво як гру уяви, а художню творчість, безпосередньо, залежить від здібності уявляти. Ф. Шеллінг є одним із засновників естетики романтизму. А для естетики романтизму центральною є проблема творчості і творчої особистості. Філософ підкреслює, що краса творів мистецтва не вичерпується лише однією моральною сутністю ідеалів, які вони утверджують. Робота художника завжди є унікальною.

Подолання романтичної точки зору на художню творчість було здійснене

Г. Гегелем. Особливість мистецтва, вважає Гегель полягає у можливості людини як духовної істоти подвоювати себе в тих образах зовнішнього світу, які вона створює в процесі художньої творчості. Людина здатна втілювати свій внутрішній зміст у твори мистецтва, при цьому вона зберігає себе як цілісність. Художня творчість розглядається у філософа як взаємодія матеріального і духовного, а їх співвідношення призводить до превалювання духовного – до максимального розвитку рефлексії.

Художня творчість у неklasичній філософії є багатогранною та різноманітною. Звільнення від вольової залежності, за Шопенгауером, дозволяє людині не тільки пізнавати світ, але й позбавляє її від страждань. Головним засобом пізнання дійсності він вважав споглядання. Розробляючи поняття споглядання і форми споглядального відношення до мистецтва філософ у своїх поглядах наближується до Сходу. Музику як вид творчості, А. Шопенгауер ставив максимально високо, вважав, що вона здатна позбавити людину від земних страждань. Мистецтво стає нагородою генію за його самотність і страждання. Їх подоланням відбувається в художній творчості завдяки бажаній свободі, яку реалізує художник.

Прихильники теорії емпатії Р. Фішер, Т. Ліппс, В. Вундт вважають співпереживання вродженою духовною здібністю людини, яка здатна співчувати іншим, проявляти співстраждання, що є основою естетичного споглядання та естетичного задоволення. Психологічна естетика приділяє велику увагу фантазії, розглядає зв'язок мистецтва і гри. Ідея зближення мистецтва і гри постає також у центрі філософії позитивізму, зокрема у О. Конта, Г. Спенсера. З появою гештальтпсихології затверджується принцип цілісності сприйняття об'єкта – цілісна форма, конфігурація, структура. Збагачуються наукові уявлення про процеси сприйняття, зокрема, художнього сприйняття.

У ХХ столітті набувають поширення ідеї інтуїтивізму, психоаналізу, екзистенціалізму, герменевтики, аналітичної психології. К. Юнг важливу роль відводить уяві, образи якої обумовлені архетипами, що успадковуються, містяться у психіці людини з моменту її народження. Досліджуючи художню творчість митців, К. Юнг розробляє типологію творчого процесу, наголошує на незалежності та автономності художника у культурному середовищі. А. Бергсон наголошує на інтуїції як основній рушійній силі художньої творчості. Як вроджена здібність людини інтуїція, вважає філософ, здатна реалізовувати свій пізнавальний та творчий потенціал. Представники герменевтики Ф. Шляєрмахер, В. Гумбольдт, В. Дільтей вважають, що художній текст може бути незрозумілим для сучасників і наступним поколінням, але навіть історичний проміжок часу не є перешкодою тому, щоб відшукалося співпадіння інтенцій суб'єкта, який його інтерпретує і самого тексту. Це стає можливим завдяки замаскованим у тексті словам-знакам, які описують переживання автора та свідчать про його емоційно-інтелектуальний досвід пізнання світу. Не маючи можливість щось змінити у тексті, який написаний іншою людиною, можна надати йому нового сенсу. Таке знайомство з текстом збагачує наше знання про сучасну автору епоху, розкриває реальність, в якій жив і творив автор. К. Леві Строс, М. Фуко, Р. Якобсон також проголошують текст головним об'єктом дослідження, а в якості тексту постає культура, мистецтво, мова, наука, релігія, міфологія.

Художня творчість кожної епохи представлена різноманітними формами. Естетична свідомість кожного історичного періоду формувалася під впливом творчих практик всіх видів мистецтва. У творчості кожен митець виразно

розкриває свої вподобання, світогляд. Як зазначає Н. Барвіна, відбувається безкорисне ставлення митця до об'єкту пізнання, "творче сприйняття світу та перетворення його за законами краси" [1, с. 44]. М. Марчепок, М. Ховрич також зазначають, що художня творчість – це "творчість за законами краси, що притаманна тією чи іншою мірою всім видам продуктивної людської діяльності. У концентрованому вигляді вона знаходить своє вираження у створенні творів мистецтва" [7, с. 253]. Категорія краси є не простим поняттям. На думку О. Гук, "Краса визначається змістом речей і явищ у практичному житті людей, а виявляється за допомогою звуків, кольорів, форм" [5, с. 194].

Кожен митець намагається здійснити найзаповітніші мрії, розвинена уява, фантазія є необхідними для творчого процесу. Поєднання таланту та працелюбності стає для художника "непохитною формулою успіху в мистецтві" [3, с. 64]. В. Моляко підкреслює, що призначення талановитої особистості обумовлене "рівнем свідомості, сферою духовних та матеріальних потреб", на творчість впливає її "система ціннісних орієнтацій" [8]. Сприймаючи твори мистецтва, людина розвиває у собі психічні процеси, які проявляються у художньому акті співтворчості. С. Крамська та О. Руденко підкреслюють, що кожна особистість має "художньотворчий ресурс", який вони розглядають як "можливість майбутньої реалізації особистості в умовах творчої діяльності, що має світоглядну спрямованість", він "обумовлений індивідуально-психологічними особливостями особистості й формується у процесі становлення життєвого і креативного досвіду" [6, с. 465].

С. Шандрук підкреслює, що творчість є "найвища форма активності свідомості особистості, котра уможлиблює створення якісно нових, оригінальних, неповторних, культурних соціально значимих матеріальних та духовних цінностей" [10, с. 89]. Естетична свідомість та естетичний досвід людства накопичувався роками та втілювався у різних видах художньої творчості, релігії, повсякденному житті людини. Естетична свідомість є "важливою умовою організації життєдіяльності особистості за законами краси". Вона "забезпечує розвиток гармонійної особистості, впливає на становлення і збагачення її фізичних, психологічних, духовних, творчих сил і можливостей" [4, с. 29].

Досліджуючи формування естетичних поглядів, О. Босенко радить зосередити увагу на "понятті про естетичну цінність, гармонію, ідеал, іронію, смак, почуття, творчість, про форму і образ" [2, с. 94]. Естетична свідомість забезпечує розвиток таких якостей людини як прагнення до саморозвитку, самовдосконалення, власний естетичний досвід сприяє естетичному пізнанню, збагачує духовну культуру людини. Як зазначає С. Садовенко "у людини, з дитинства залученої до мистецтва, змінюється весь устрій життя". "Здебільшого духовні зміни в людині глибше і багатогранніше екстраполюються на взаємини з природою, мистецтвом, оточуючими людьми" [9, с. 54].

Розвиток художньої творчості відбувається в загальному потоці історії, творча діяльність взаємопов'язана з духовним життям суспільства та особистості. У творчій діяльності завжди превалює духовне. Особистість реалізує свій задум, втілює мрії у творах мистецтва. На початку творчості особистість отримує знання, розвиває навички, опановує професію, тоді як у роки творчої зрілості їй необхідно удосконалювати художні досягнення, зростають вимоги до власної майстерності, підвищується відповідальність перед глядачем, слухачем тощо. Творча особистість приймає, безпосередньо, участь у становленні духовної культури суспільства, вона вивчає минуле і здатна спроектувати майбутнє.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Уперше розуміння творчості було закладено Платоном, у добу античності виникає концепція упорядкованого космосу, утверджується гармонія, краса, наслідування природи. Творчість у християнському богослов'ї постає як ідея божественного творіння світу. Художня творчість привертає увагу філософів Відродження, Нового часу, до неї звертаються представники німецької класичної філософії та ірраціональних філософських напрямків. Теоретичне оформлення проблеми художньої творчості в естетичній науці припадає на кінець XIX початок XX століття. Сучасний філософський дискурс також цікавлять проблеми художньої творчості.

Художня творчість є відображенням окремої обдарованої особистості, її цінностей, які передаються людині, транслиуються наступним поколінням у вигляді художньо-образної мови мистецтва. Завдяки мистецтву людина примножує свій індивідуальний досвід. Художня творчість гармонізує відносини людини з навколишнім світом.

Художня творчість виступає як інструментом пізнання так і знаряддям перетворення об'єктивної дійсності. У творчій діяльності людина змінює не лише навколишній світ, але й самовдосконалюється. Художня творчість збагачує духовний світ як окремої особистості так і духовну культуру людства.

Список використаних джерел:

1. Барвіна, НО 2016, 'Художньо-естетична потреба як духовна домінанта сучасної вищої освіти', *Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць, Східноукр. Національний ун-т ім. В. Даля*, № 5 (74), с. 38-52.
2. Босенко, ОВ & Пучков АО 2013, 'Статті з естетики та поетики у другому томі "Європейського словника філософій"', *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні*, Київ, № 8, с. 94-99.
3. Бражнік, ОВ 2010, 'Закономірності існування творчої особистості', *Теорія і практика творчості*, Львів: *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, № 21, с. 63-71.
4. Бутенко, В & Бутенко Н, 2020, 'Естетична свідомість як умова організації життєдіяльності особистості за законами краси', *Молодь і ринок*, № 3-4 (182-183), с. 23-29.
5. Гук, ОФ 2013, 'Теоретичні передумови формування естетичної культури', *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: збірник наук. праць Національний ун-т ім. Тараса Шевченка*, Київ: *Фенікс*, № 18, с. 193-199.
6. Крамська, С, Руденко, О 2020, 'Значущість художньо-творчого ресурсу у професійному становленні вокаліста: мистецько-історичний погляд', *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, № 8 (102), с. 457-467.
7. Марчепок, ММ & Ховрич, МО 2012, 'Поняття художньо-технічної творчості в психолого-педагогічній літературі', *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*; гол. ред.. Носко, МО. Чернігів: *ЧНПУ*, №. 100, с. 252-254.
8. Моляко, ВО 2004, 'Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини', *Практична психологія та соціальна робота*, Житомир: *Вид-во ЖДУ ім. І. Франка*, № 8, с. 1-4.
9. Садовенко, СМ 2014, 'Самодіяльна художня творчість: культурологічні аспекти концептуалізації', *Культура і сучасність. Культурологія*, № 1, с. 53-60.
10. Шандрук, С 2015, 'Творчість як употужнення здібностей особистості', *Психологія і суспільство*, № 1, с. 86-91.

References:

1. Barvina, NO 2016, 'Khudozhno-estetychna potreba yak dukhovna dominanta suchasnoi vyshchoi osvity (Artistic and aesthetic need as a spiritual dominant of modern higher education)', *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka : zbirnyk naukovykh prats Skhidnoukr. Natsionalnyi un-t im. V. Dalia*, № 5 (74), s. 38-52.
2. Bosenko, OV & Puchkov AO 2013, 'Statti z estetyky ta poetyky u druhomu tomi "Ievropeiskoho slovnyka filosofii" (Articles on aesthetics and poetics in the second volume of the "European dictionary of philosophies")', *Suchasni problemy khudozhnoi osvity v Ukraini*, Kyiv, № 8, s. 94-99.
3. Brazhnik, OV 2010, 'Zakonomirnosti isnuvannia tvorchoi osobystosti (Patterns of the existence of a creative personality)', *Teoriia i praktyka tvorchosti*, Lviv: *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, № 21, s. 63-71.
4. Butenko, V & Butenko, N 2020, 'Estetychna svidomist yak umova orhanizatsii zhyttiediiialnosti osobystosti za zakonamy krasy (Aesthetic consciousness as a condition for the organization of an individual's life according to the laws of beauty)', *Molod i rynek*, №3-4 (182-183), s. 23-29.
5. Huk, OF 2013, 'Teoretychni peredumovy formuvannia estetychnoi kultury (Theoretical prerequisites for the formation of aesthetic culture)', *Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky : zbirnyk nauk. pr. Natsionalnyi. un-t im. Tarasa Shevchenka*, Kyiv: *Feniks*, № 18, s. 193-199.
6. Kramska, S & Rudenko, O 2020, 'Znachushchist khudozhno-tvorchoho resursu u profesiinomu stanovlenni vokalista: mystetsko-istorychnyi pohliad (The importance of artistic and creative resources in the professional development of a vocalist: an art-historical view)', *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, Sumskiy derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A. S. Makarenka, № 8 (102), s. 457-467.
7. Marchepok, MM & Khovrych, MO 2012, 'Poniattia khudozhno-tekhnichnoi tvorchosti v psykholoho-pedahohichnii literaturi (Ponyattia khudozhno-tekhnichnoi tvorchosti v psykholoho-pedahohichnii literaturi)', *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*, hol. red. Nosko, MO. Chernihiv : *ChNPU*, №. 100, s. 252-254.
8. Moliako, VO 2004, 'Psykholohiia tvorchosti – nova paradyhma doslidzhennia konstruktyvnoi diialnosti liudyny (The psychology of creativity is a new paradigm for the study of constructive human activity)', *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*, Zhytomyr: *Vyd-vo ZhDU im. I. Franka*, № 8, s. 1-4.
9. Sadovenko, SM 2014, 'Samodiialna khudozhnia tvorchist: kulturolohichni aspekty kontseptualizatsii (Self-made artistic creativity: cultural aspects of conceptualization)', *Kultura i suchasnist. Kulturolohiiia*, № 1, s. 53-60.
10. Shandruk, S 2015, 'Tvorchist yak upotuzhnenia zdibnostei osobystosti (Creativity as empowerment of individual abilities)', *Psykholohiia i suspilstvo*, № 1, s. 86-91.